

Publieke Beraadkamers: dialogen die inwerken op lokale democratie

Dorien Brunt, Erik Boers, Saskia van der Werff, Andert Loman

www.publiekebezinning.nl

De droom

In 2020 zijn “Publieke Beraadkamers” onderdeel van de lokale democratie. In iedere gemeente worden op regelmatige basis zorgvuldige denkgesprekken gevoerd over lokale maatschappelijke onderwerpen. Deelnemers aan de denkgesprekken zijn burgers, ambtenaren, (maatschappelijke) ondernemers, bestuurders en politici die zelf persoonlijk betrokken zijn bij het onderwerp dat ter tafel ligt. Eigen ervaringen zijn het startpunt voor de dialoog. Het resultaat zijn inzichten die leiden tot gemeenschappelijke maatstaf voor handelen. Deze inzichten geven voeding en richting aan het college van B&W, de Raad, burgers en de (maatschappelijke) organisaties.

Iedere publieke beraadkamer staat op zich en heeft andere deelnemers afhankelijk van het thema dat centraal staat. Een deel van de deelnemers wordt gevraagd op basis van ervaring, leeftijd en culturele achtergrond. De overige plekken zijn vrij toegankelijk. Door de publieke beraadkamer regelmatig te organiseren, wordt de wijze van denken en praten in de praktijk geoefend en eigen gemaakt. Dit werkt door in andere overlegsituaties. Bovendien wordt ervaring opgedaan met het verbinden van de “eigen zaak” aan de “publieke zaak”. Dit leidt er toe dat de verantwoordelijkheid voor het hoeden van de publieke zaak breder gedragen gaat worden dan alleen door het openbare bestuur.

De aanleiding

Vanuit het ideaal van gelijke rechten en voor gelijke behandeling van iedereen heeft de overheid in de afgelopen 60 jaar op verschillende beleidsterreinen hard gewerkt aan uniforme oplossingen voor iedereen en overall. In de loop van de tijd zijn echter steeds meer beperkingen van deze benadering zichtbaar geworden. Uniforme oplossingen doen geen recht aan situatie-specifieke omstandigheden. De wereld is complexer geworden. We hebben elkaar nodig en de roep van burgers en (sociale) ondernemers om invloed op de publieke agenda en om ruimte voor lokaal maatwerk is in de afgelopen 20 jaar steeds sterker geworden.

Als procedures en regels gedeeltelijk worden vervangen door situatie-specifieke afwegingen waarin zowel private als publieke belangen spelen, is het van belang om zorgvuldig met elkaar de juiste afwegingen te (kunnen) maken.

Maar hoe doen we dat: zorgvuldige, situatie-specifieke afwegingen maken rond maatschappelijk complexe en op persoonlijk niveau vaak ingrijpende ontwikkelingen? En hoe verbind je dat dan vervolgens aan beleid en algemene principes - zoals gelijke kansen voor iedereen en zorg voor mensen die dat nodig hebben - die voor de ordening van de maatschappij van groot belang zijn? Hier hebben we als samenleving nog niet heel veel ervaring mee.

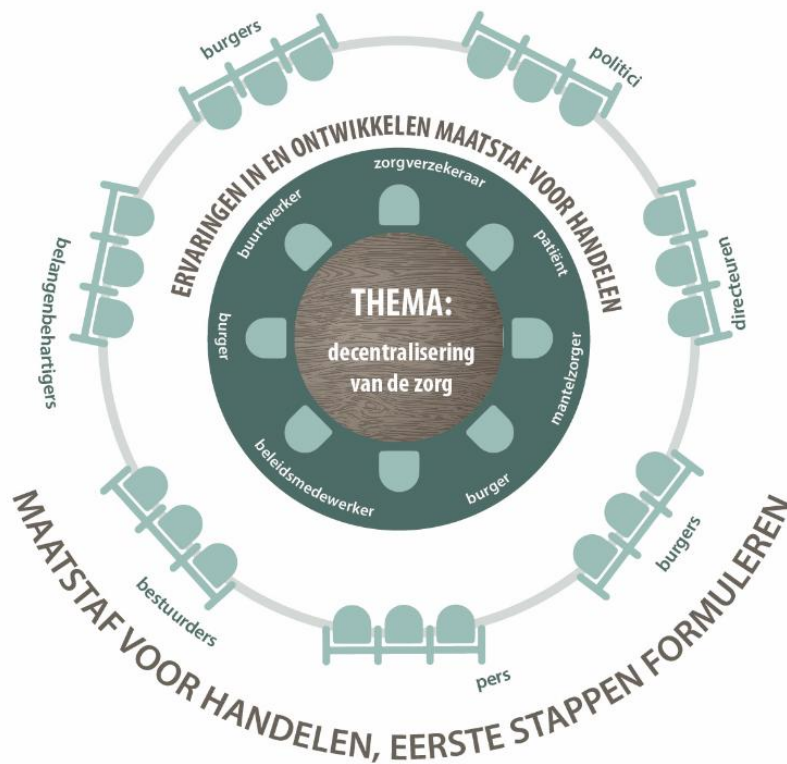
Hoe het werkt

Een denkgesprek in de publieke beraadkamer bestaat afhankelijk van doel en context uit één of meerdere dagdelen. Het heeft de volgende karakteristieken:

1. Het gaat over een prangend of slepend thema van maatschappelijk belang;
2. De mensen in de binnenring zijn zelf persoonlijk bij dit thema betrokken vanuit verschillende relevante ervaringen en belangen. In het geval van decentralisatie van de zorg kunnen dit bijvoorbeeld zijn:
 - Patiënten, mantelzorgers
 - Professionals uit zorgorganisaties en de zorgverzekeraars
 - Beleidsmedewerkers en bestuurders van gemeente
3. De inzichten worden publiek gemaakt. Dit kan doordat:
 - Er publiek bij de gesprekken zit (in de buitenring);
 - Er een gemeenschappelijk communiqué komt;

De onderwerpen voor de publieke beraadkamer kunnen samenhangen met de agenda van de raad en kunnen ingebracht worden door burgers, maatschappelijke organisaties en ondernemers. In het laatste geval moet het onderwerp gedragen zijn door ten minste 100 mensen uit de gemeente.

Het kan één gesprek zijn of een gesprek in verschillende rondes met dezelfde mensen waarin telkens verschillende ervaringen centraal staan. De buitenring kan verschillend samengesteld zijn. Het kunnen bijvoorbeeld bestuurders en politici zijn die de taak hebben om de inzichten uit de dialoog in te laten werken in besluitvorming en beleid. Het kunnen ook de achterbannen zijn van de mensen die de dialoog voeren. De visualisatie laat zien hoe de binnenring en de buitenring samengesteld kunnen zijn en wat de bijdrage van de binnen- en de buitenring aan het gesprek en de analyse is.

Het denkgesprek wordt begeleid door een ervaren gespreksleider: gepokt en gemazeld in het voeren van Socratische dialogen. Er worden gespreksverslagen gemaakt, waarin de inzichten op een heldere, poëtische en herkenbare manier worden verwoord. Deze worden teruggelgd bij de deelnemers zodat er een gemeenschappelijk gedragen communicé of handvest ontstaat. Dit wordt aangeboden aan de gemeente, aan de betrokken organisaties, en aan de achterbannen.

Wie doen er mee?

De deelnemers worden op vier manieren geworven:

- *Uitnodiging op persoonlijke titel voor de binnenring.* Bij deze uitnodiging wordt rekening gehouden met hun achtergrond. Hoe meer diversiteit in het gezelschap hoe rijker het gesprek.
- *Uitnodiging op persoonlijke titel voor de buitenring.* Bestuurders, politici en vertegenwoordigers van achterbannen worden uitgenodigd om deel te nemen in de buitenring
- *Loting.* Uit een groep van mensen -die zich hebben opgegeven om deel te nemen aan het democratische experiment- worden 8 mensen geloot waarvan er 2 in de binnenring zullen deelnemen en 6 in de buitenring.
- *Open uitnodiging:* Via een advertentie in de krant wordt iedereen die belangstelling heeft uitgenodigd om in de buitenkring deel te nemen. Maximum van 10 plaatsen.

Omdat het gesprek gevoerd wordt op basis van eigen ervaringen, is scholingsniveau van ondergeschikt belang. Wel wordt van iedereen gevraagd om eigen ervaring in te brengen en zich te verplaatsen in de ervaringen van de ander. Dit vraagt inlevingsvermogen en sociale intelligentie.

Hoe het duurzaam wordt

Op basis van drie denkgesprekken van de publieke beraadkamer worden mensen uit de gemeente opgeleid om het proces te kunnen begeleiden. Dit is een combinatie van “training on the job” en een driedaagse training socratische gespreksvaardigheden. Het doel is om per gemeente vijf mensen op te leiden die vervolgens de publieke beraadkamers kunnen vormgeven. Het streven is dat deze vijf mensen uit verschillende geledingen van de bevolking komen.

De ervaringen met de publieke beraadkamer wordt op verschillende manieren overgedragen:

- De ervaringen in de vijf tot tien gemeenten zijn beschreven en toegankelijk gemaakt voor alle andere gemeenten in Nederland.
- Er bestaat een website en een online community waarin vragen gesteld kunnen worden en ervaringen uitgewisseld kunnen worden.
- Er is een pool aan mensen die de publieke beraadkamers kunnen faciliteren.
- Er bestaat een training voor “facilitatoren van publieke beraadkamers”

Over drie jaar willen we graag dat er in vijf tot tien gemeenten “Publieke Beraadkamers” bestaan en dat er in al deze gemeenten een team bestaat dat de beraadkamers organiseert en faciliteert.

Vernieuwend

Het project gaat een aantal merkbare vernieuwingen te weeg brengen:

- De **gesprekscultuur in de publieke ruimte zal veranderen**. Naast debat krijgt ook de dialoog een plek in de lokale democratie.
- Er ontstaat een **nieuwe overlegstructuur** binnen de lokale democratie: “de publieke beraadkamers”.
- Een **wisselende groep mensen** buigt zich over maatschappelijke thema’s waar zij ervaring en affiniteit mee heeft.
- De **verantwoordelijkheid voor de publieke zaak wordt verbreed**. Van een verantwoordelijkheid die met name bij (lokale) overheden ligt, naar een verantwoordelijkheid die gedragen wordt door lokale overheden samen met maatschappelijke partners en burgers.

Vanuit een traditie

De publieke beraadkamers staan in een traditie. In de 18de eeuw bestonden de intellectuele salons in Frankrijk. Er waren de koffiehuisen en Debating Societies in Engeland waar mensen bijeen kwamen om te spreken over zaken van algemeen belang. Men leerde daar op een gestructureerde en bezonnen wijze met elkaar te praten.

In ons eigen land kennen we het Nederlands Gesprekcentrum. Dit ontstond in de Tweede Wereldoorlog in het gijzelaarskamp St. Michielsgestel. Intellectuelen en politici uit verschillende politieke zuilen raakten daar met elkaar in gesprek. In 1949 werd door hen het NGC opgericht. Het doel was:

“... bij de voornaamste in het Nederlandse volksleven aanwezige richtingen een beter inzicht in en vollediger begrip voor de wederzijdse standpunten. Opdat daardoor de eenheid en verscheidenheid, welke in het Nederlandse volksleven wordt aangetroffen, beter beseft en juister gewaardeerd worden.”

Iets soortgelijks zien we de laatste tien jaar ontstaan in Socratische Cafés en de Filosofische Cafés. Maandelijks komen mensen bijeen rond een belangwekkend thema en gaan daarover met elkaar in gesprek. Inmiddels op ruim 30 plaatsen in het land. Mensen komen graag bijeen voor een geregisseerd goed gesprek. En na verloop van tijd merk je als begeleider dat mensen een open gesprekshouding ontwikkelen waarin ze samen met anderen op onderzoek uitgaan.

Deze cafés leiden tot persoonlijke inzichten. Met de Publieke Beraadkamers beogen we te komen tot gedeelde inzichten die leidende principes kunnen worden voor politiek en maatschappelijk handelen in maatschappelijke kwesties.

De methodiek die voorgesteld wordt in de Publieke Beraadkamers bouwt voort op de Socratische Dialoog zoals ontwikkeld voor toepassing in organisaties en op de Publieke Dialoog die beschreven wordt in de essaybundel die in het najaar uitgegeven wordt door de Internationale School voor Wijsbegeerte.